

CHOROBY --- **KONI** ---

WETERYNARIA PRAKTYCZNA

LEK. WET. TONY PAVORD

CZŁONEK KRÓLEWSKIEJ AKADEMII WETERYNARYJNEJ

ORAZ MARCY PAVORD

Kompleksowy, przejrzysty i bogato ilustrowany przewodnik po chorobach koni, napisany zgodnie z najnowszym stanem wiedzy weterynaryjnej.

Idealny poradnik dla miłośników koni,
zarówno lekarzy praktyków,
jak i amatorów jeździectwa.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
-----------------	---

CZĘŚĆ I

Jak dbać o zdrowie konia	7
Poznaj swojego konia.	8
Profilaktyka	36
Ty i twój lekarz weterynarii	50
Pierwsza pomoc	62

CZĘŚĆ II

Wykaz chorób w powiązaniu z okolicami ciała konia . . .	73
Zakażenia ogólne	74
Choroby okolic głowy.	81
Choroby dolnych dróg oddechowych.	86
Choroby okolic brzucha.	90
Choroby układu ruchu	102
Choroby skóry	112
Choroby przemiany materii.	119
Choroby źrebiąt.	120
Choroby starszych koni	126
Głosariusz terminów i skrótów użytych w części I i II .	127

CZĘŚĆ III

Choroby od A do Z	129
-----------------------------	-----

CZĘŚĆ IV

Zwalczanie chorób zakaźnych	215
---------------------------------------	-----

CZĘŚĆ V

Naturalna pielęgnacja kopyt	240
---------------------------------------	-----

INDEKS	242
------------------	-----

WSTĘP

Posiadanie własnego konia, tak dla celów komercyjnych, jak i rekreacyjnych, może być fascynującym i niezwykle przyjemnym doświadczeniem życiowym. Jednocześnie koń jest stworzeniem o szybkich reakcjach, obdarzonym instynktem naglej ucieczki, podatnym na różnorodne urazy pojawiające się na skutek obciążenia pracą, treningiem czy zawodami, a także szeregiem mniej lub bardziej powszechnych chorób. Tym samym może przysparzać swojemu właścicielowi wielu trosk i powodów do niepokoju.

Niniejsza książka została napisana w celu usunięcia przynajmniej części tych wątpliwości i obaw, w przystępnej formie przedstawiając przydatne informacje, które pozwolą właścicielowi konia wdrażać odpowiednie działania i podejmować właściwe decyzje w przypadku choroby lub kontuzji jego podopiecznego.

Część I książki składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich, zatytułowany „Poznaj swojego konia”, ma pomóc czytelnikom bliżej zapoznać się z anatomią i fizjologią konia w kontekście oceny stanu zdrowia zwierzęcia. Rozdział drugi pt. „Profilaktyka” objaśnia podstawowe, rutynowe zabiegi niezbędne w celu ochrony konia przed najważniejszymi, powszechnymi dolegliwościami oraz zapewnienia mu dobrej kondycji i wartości użytkowej. Rozdział trzeci pt. „Ty i twój lekarz weterynarii” opisuje w jaki sposób, w oparciu o widoczne objawy chorób, rozpoznać sytuacje, w których niezbędna jest natychmiastowa pomoc, łżejsze przypadki, w których mimo wszystko konieczna jest konsultacja weterynaryjna, a także dolegliwości wymagające leczenia jedynie wówczas, gdy są długotrwałe, nieprzyjemne lub dotkliwe dla konia. Czwarty rozdział pt. „Pierwsza pomoc” opisuje czynności, jakie powinien podjąć właściciel konia w sytuacji krwizysowej lub oczekując na przyjazd lekarza weterynarii. Wyjaśnia również zasady postępowania w przypadku drobnych urazów oraz sposoby podawania leków doustnych i zastrzyków.

Część II książki to anatomiczny indeks chorób z ogólnym opisem objawów, przyczyn i sposobów leczenia każdej dolegliwości, a także rejonów geograficznych, w jakich występuje. Wszystkie choroby uporządkowane są w powiązaniu z poszczególnymi obszarami ciała konia.

Przykładowo, w sekcji „Choroby układu ruchu” zawarto takie hasła jak: „Choroby kopyta”, „Choroby kości, stawów, ścięgien i więzadeł”, „Choroby mięśni” i „Choroby kręgosłupa”. Jeśli nie znasz nazwy dolegliwości, jaka doskwiera Twojemu koniowi, wystarczy, że zajrzysz do odpowiedniej sekcji, tabeli dotyczącej danej części ciała, a znajdziesz w niej listę możliwych chorób wraz z typowymi objawami.

Część III zawiera poszerzone opisy wszystkich chorób, uporządkowane alfabetycznie według nazw poszczególnych problemów. Można do niej zaglądać od razu lub w celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji na temat choroby zidentyfikowanej na podstawie objawów opisanych w Wykazie chorób.

Rozdział trzeci w Części I opisuje, w jaki sposób, w oparciu o widoczne objawy chorób, rozpoznać sytuacje, w których niezbędna jest natychmiastowa pomoc.

W części I w podrozdziale o wezwaniu lekarza weterynarii podane są krótkie opisy symptomów, które wymagają interwencji lekarza

JAK KORZYSTAĆ Z NINIEJSZEJ KSIĄŻKI

Przykład 1: Twój koń przerywa galop, silnie kulejąc. Początkowo brakuje widocznych śladów kontuzji, jednak stopniowo ścięgną poniżej stawu nadgarstkowego po wewnętrznej stronie kończyny przedniej zaczynają puchnąć i grzać. Jesteś w stanie powoli zaprowadzić konia do stajni.

Zajrzyj do sekcji „Choroby układu ruchu” w Wykazie chorób, podsekcja „Choroby kości, stawów, ścięgien i mięśni”. Przeczytaj krótkie opisy każdej choroby, szukając objawów najbardziej zbliżonych do tych, jakie wykazuje Twój koń. W tym przypadku jest to „naciągnięcie ścięgna”. Niezwłocznie zastój zimne okłady na chorą kończynę – na przykład paczką mrożonych warzyw znalezionej w lodówce – i zadzwoń po swojego lekarza weterynarii. Lekarz niezwłocznie po przyjeździe poda koniowi odpowiednie środki, a następnie unieruchomi kończynę. Zwróć uwagę na różnice objawów typowych dla „naciągnięcia ścięgna” i „złamania”.

Przykład 2: Przygotowujesz swojego konia do zawodów. W pierwszym etapie przygotowań koń poza treningami przebywał głównie na pastwisku i był sprowadzany do stajni jedynie na kilka godzin dziennie. Przez ostatnie dwa tygodnie jednak przebywał już wyłącznie w stajni. Niestety zaczął mieć coraz większe trudności z oddychaniem, pojawił się także kaszel. Tygodniowa przerwa na pastwisku przyniosła tymczasową poprawę, ale natychmiast po powrocie do stajni objawy powróciły.

Zajrzyj do sekcji „Choroby dotyczące klatki piersiowej” w Wykazie chorób, podsekcja „Choroby układu oddechowego”. Wymieniono tam trzy choroby, których objawy pasują do tych, jakie wykazuje Twój koń: chroniczna obturacyjna choroba płuc (COPD, obecnie RAO), zapalenie oskrzeli oraz zapalenie płuc.

Dokładniejsza analiza pozwoli Ci ustalić, że zapalenie oskrzeli jest chorobą stałą, podczas gdy stan Twojego konia poprawia się za każdym razem, gdy przebywa na pastwisku. Z kolei zapaleniu płuc towarzyszy utrata apetytu i wysoka gorączka, podczas gdy Twój koń nie wykazuje żadnego z tych objawów.

Zapoznając się z hasłem „COPD” w alfabetycznym opisie chorób, dowiesz się, że COPD (RAO) jest reakcją alergiczną, nie ma więc przeciwwskazań dla treningu sportowego konia, o ile będziesz przestrzegał rygorystycznych zaleceń co do czystości powietrza. Hasło zawiera szczegółowe objaśnienia dotyczące czynności wymaganych w tym zakresie, jak również spis obecnie dostępnych leków pozwalających łagodzić skutki choroby.

[illegible][illegible]

Niepokojący w tej sytuacji jest fakt, że obecnie dostępna jest tylko jedna skuteczna grupa preparatów odrobaczających, laktony makrocycliczne, i ewentualne uodpornienie się pasożytów na te substancje będzie oznaczało upadek ostatniej bariery przed chorobą pasożytniczą koni. Kolejną komplikację stwarza fakt, że wykorzystanie moksydektyny, która jest szczególnie skuteczna w fazie larwalnej, w tym w zwalczaniu otorbionych larw słupkowca małego, a także dłużej utrzymuje się w organizmie konia, może prowadzić do odporności wszelkich innych pasożytów, które przetrwają leczenie moksydektyną, co pociąga za sobą także wyższą odporność na ivermektynę.

Prowadzone są dalsze badania nad rozwojem odporności pasożytów i lepszymi metodami zapobiegania temu zjawisku.

Podsumowując, obecnie najskuteczniejsze metody zwalczania larw pasożytów obejmują:

1. **Wdrażanie dobrych praktyk zarządzania pastwiskami**, obejmującymi częste usuwanie odchodów i, o ile możliwe, pasienie rotacyjne, a także unikanie zbytniego zagęszczenia pastwisk. Pozwala to usunąć w znacznym stopniu zarówno jaja, jak i formy larwalne, zarówno te odporne, jak i podatne na leczenie.
2. **Dostosowywanie systemu odrobaczania do faktycznych warunków**, w oparciu o liczebność jaj larw obserwowanych w odchodach oraz wszelkie udoskonalone testy udostępniane w przyszłości. Warto stworzyć program strategiczny, wykorzystujący wszystkie trzy grupy leków trzy-cztery razy do roku, o ile to konieczne, w połączeniu z dodatkowymi kuracjami konkretnych grup, zwłaszcza młodych koni. Zaleca się rezygnację ze standardowego, ogólnego programu odrobaczania wszystkich koni w odstępach dwumiesięcznych, niezależnie od faktycznie występujących czynników związanych z zarządzaniem pastwiskami, liczebnością stad, klimatu i faktycznego występowania pasożytów ustalonego na podstawie obserwacji jaj.

Wszy: Inny powszechny pasożyt – wesz, pojawia się zimą, kiedy sierść konia jest długa. Pasożyt powoduje swędzenie i wypadanie pasm włosów. Poważne zakażenie prowadzi do spadku kondycji i anemii. Istnieją dwa rodzaje wszy końskich – jedne atakują grzywę i ogon, a drugie bytują w sierści. Przy dobrym świetle można dostrzec jaja

◀ Gzy składają w sierści konia lepkie jaja, które są polykane przy lizaniu.

▲ Dowody na obecność wszy w sierści konia

▼ Aplikacja pasty z preparatem odrobaczającym specjalną strzykawką

CHOROBY OKOLIC BRZUCHA

Choroba / zasięg geograficzny	Objawy	Przyczyny	Leczenie
Choroby układu rozrodczego: choroby ogierów			
Wnętrostwo (str. 191) Ogólnie.	Fizycznie koń wydaje się wałachem, ale wykazuje zachowania ogierze.	Jedno lub obydwa jądra nie zstąpiły do moszny.	Chirurgiczne usunięcie niezstąpionego jądra/ niezstąpionych jąder.
Infekcje			
Choroba weneryczna (str. 135) Ogólnie.	Niezauważalna do momentu zarażenia klaczy przez ogiera.	Infekcja bakteryjna.	Codziennie przemywanie prącia i pochwy oraz stosowanie kremu z antybiotykiem. Klacz: patrz endometrioza (str. 95).
Otręt koni (str. 162) Ogólnie.	Liczne wypełnione płynem pęcherzyki na zewnętrznych narządach płciowych, zapalenie i wydzielina z pochwy u klaczy.	Herpeswirus szczepu EHV-3.	Leczenie miejscowo antybiotykami/ lekami odkażającymi.
Zapalenie jąder (str. 194) Ogólnie.	Bolesny obrzęk jednego lub obydwu jąder, podwyższona temperatura i utrata apetytu.	Infekcja lub uraz mechaniczny.	Antybiotyki.
Zaraza stadnicza koni (str. 201) Głównie rejony tropikalne; czasami w Europie i Ameryce.	Wydzielina z prącia lub pochwy, obrzęk narządów płciowych, pęcherze i wrzody prącia i sromu, gorączka, brak apetytu, utrata formy i trudności z oddawaniem moczu.	<i>Trypanosoma equiperdum</i> – pasożyt krwi przenoszony drogą płciową.	Leki są dostępne, ale ścisła kontrola procedur rozrodu przynosi lepsze efekty.

▼ HIPERLIPIDEMIA

Przypadek hiperlipidemii; pod skórą widać grudki tłuszczu

▲ ZAPALENIE PUZDRA

Zapalenie objawia się nagromadzeniem płynu i opuchlizną

▼ URAZY PRĄCIA

Przykład zadzierzgnięcia prącia u ogiera

ZATRZYMANIE SMÓŁKI

(zdj. str. 123)

Kał nagromadzony w prostnicy żrebięcia podczas ciąży nazywany jest smółką; jest niemal czarny i dość twardy. Zwykle zostaje wydany w ciągu pierwszych 12 godzin od porodu. Następne odchody mają już typowy dla żrebiąt, żółto-pomarańczowy kolor.

 Początkowo ogólny dyskomfort. Ogon konia drży, a żrebię coraz więcej czasu spędza w pozycji leżącej, oglądając się na słabizny i napinając. Często przyjmuje nietypowe pozycje – kładzie się na plecach, z kończynami zarzuconymi ponad głowę, lub stoi ze złączonymi kończynami i kopytami oraz uniesionym grzbietem i ogonem, starając się wydalić grudki kału.

 Żrebięta, szczególnie duże, słabe ogierki, mogą mieć trudności z wydalaniem smółki, gdyż średnica grudek odchodów jest większa niż obwód miednicy.

 Leczenie polega na podawaniu ciekłej parafiny, doustnie lub poprzez lewatywę. Skuteczna jest również lewatywa przy użyciu acetylocysteiny. Wszelkie środki przeciwbólowe należy stosować ostrożnie, konieczne może być podanie środków uspakajających. W ostateczności załęgającą smółkę można usunąć chirurgicznie.

ZESPÓŁ CHWIEJNOŚCI

Patrz: „Zespół Wobblera”, str. 208.

ZESPÓŁ CUSHINGA

(zdj. str. 125)

Występuje u starszych koni, przy czym częściej u różnych ras kucyków. Jest związany z utworzeniem się gruczolaka przysadki.

 Pierwsze objawy obejmują wzmożone picie (polidypsja) – koń potrafi wypić do 55 litrów wody dziennie – przy jednoczesnym zwiększeniu oddawania moczu (poliuria), choć ten objaw można zauważyć głównie u koni stajennych. Chore konie są szczególnie podatne na wystąpienie ochwatu i wykazują spadek tolerancji wysiłkowej. Ich sierść jest długa, skręcona i zmierz-

wiona, a przy tym szorstka w dotyku i łamliwa. Wiosną koń nie zmienia okrywy włosowej. Często obserwuje się spadek wagi i zmianę sylwetki, z wklęsłym grzbietem i obwisłym brzuchem. Wraz z postępowaniem choroby koń staje się bardziej podatny na różnego rodzaju infekcje – niewielkie skaleczenia nie goją się tak szybko, jak powinny, w jamie ustnej pojawiają się wrzody.

 Nowotwór części pośredniej przysadki. Powoduje zwiększone wydzielanie hormonów kontrolujących wiele istotnych funkcji w organizmie konia.

 Peroglide™ pozwala wielu koniom na powrót do normalnego życia. Zwykle początkowo podaje się wysoką dawkę (4-5 mg dziennie), pozwalającą ustabilizować stan konia, a następnie się ją zmniejsza. Ze względu na wysokie koszty takiej terapii próbowano podawania niższych dawek (1-2 mg dziennie), co przyniosło częściowe efekty. Skuteczność wykazały również inne leki, podchlorek cypioheptadyny i bromokryptyna. Nowością jest kuracja lekiem pod nazwą Trilostan, który wydaje się być skuteczny, jednak konieczne są dalsze badania w celu porównania jego wyników z tradycyjnymi środkami.

• Należy zwracać uwagę na wszelkie infekcje ze względu na obniżoną odporność chorego konia.

• Należy zwiększyć dawki żywieniowe, aby zapobiec spadkowi wagi.

ZESPÓŁ NIEPRZYSTOSOWANIA NOWORODKOWEGO(ang. *Neonatal Maladjustment Syndrome* – NMS, zdj. str. 123)

Występuje u nowo narodzonych żrebiąt i zasadniczo jest wynikiem komplikacji okołoporodowych.

 Objawy są bardzo różnorodne, od delikatnych objawów neurologicznych, takich jak: nieznaczne otępienie, tendencja do wpatrywania się w jeden punkt, czy nieznaczne skurcze mięśni kończyn, po pełne, niekontrolowane omdlenia, a nawet napady drgawek. Wszystkie żrebięta wykazują pewne zmiany zachowania i zasadniczo wszystkie przestają ssać. Pomiędzy napadami

żrebię może zachowywać się śpiączkowo lub krążyć bez celu, wydając nietypowe, szczekające odgłosy, bądź stać z głową przyciśniętą do ściany lub podłogi. Pomimo zaniku odruchu ssania żrebię może być w stanie ssać pokarm z butelki, choć często zachowuje się przy tym niekontrolowanie.

 Najpoważniejszą przyczyną jest uraz podczas porodu, prowadzący do uszkodzenia mózgu, a w efekcie do zaburzeń układu krwionośnego i oddechowego oraz niedotlenienia mózgu, co powoduje dalsze uszkodzenia. Proces ten należy zahamować, w innym przypadku doprowadzi on do śmierci konia.

 Leczenie koncentruje się na ustabilizowaniu stanu żrebięcia, tak aby umożliwić wygojenie się pierwotnych urazów i prawidłowe funkcjonowanie organizmu.

• Silne objawy neurologiczne należy opanować przy pomocy leków przeciwdrgawkowych, np. Diazepamu™, lub, w razie konieczności, nieczulenia miejscowego.

• Niektóre żrebięta mogą wymagać jedynie nadzorowania, które pozwala uchronić je przed niebezpiecznymi sytuacjami. Przy zaniku odruchu ssania żrebię należy żywić poprzez sondę żołądkową. Ciężko chore żrebięta mogą wymagać terapii płynowej.

• Zasadniczo we wszystkich przypadkach, poza najłagodniejszymi, konieczne jest powierzenie opieki nad żrebięciem specjalistycznej klinice, co umożliwi kontrolowanie różnorodnych powikłań NMS. Pocięszające jest to, że w przypadku szybkiego podjęcia leczenia i ustabilizowania stanu zdrowia większość żrebiąt jest w stanie powrócić do normalnego życia.

ZESPÓŁ OGONA KOŃSKIEGO(zapalenie wielonerwowe koni, ang. *Cauda Equina Neuritis* – CEN).

Rzadka choroba atakująca nasadę ogona oraz nerwy ogona i krocza, a także, rzadziej, nerwy czaszkowe.

 Utrata czucia w okolicach krocza, porażenie ogona, nietrzymanie moczu,

CHOROBY KONI WETERYNARIA PRAKTYCZNA

Jak dbać o zdrowie konia:

- ▶ Niezbędne zabiegi pielęgnacyjne i profilaktyka
- ▶ Typowe objawy powszechnie występujących chorób
- ▶ Przypadki wymagające konsultacji z lekarzem weterynarii

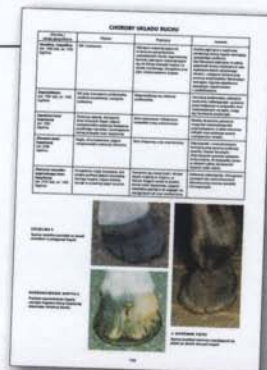

Alfabetyczny wykaz chorób

- ▶ Wskazówki dotyczące rozpoznawania objawów oraz możliwych metod leczenia, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy weterynaryjnej
- ▶ Zalecenia pozwalające zapobiec nawrotom choroby
- ▶ Przejrzysta struktura ułatwiająca korzystanie z poradnika

Anatomiczny wykaz chorób

Kompleksowa tabela przedstawiająca obszary występowania, objawy, metody leczenia oraz przyczyny wszystkich znanych chorób koni, uporządkowanych według poszczególnych części ciała.

Ponad 120 tysięcy sprzedanych egzemplarzy!

Przejrzysty przewodnik po chorobach koni,
który rozwieje wszystkie Twoje obawy!